

De boer mag gezien worden

Adri L.: “Ik hoop dat de deuren van de kazematten het gaan houden.”

Adri S.: “Welke deur is het meest kwetsbaar?”

Adri L.: “Die achterste... volgens mij klappert-ie al.”

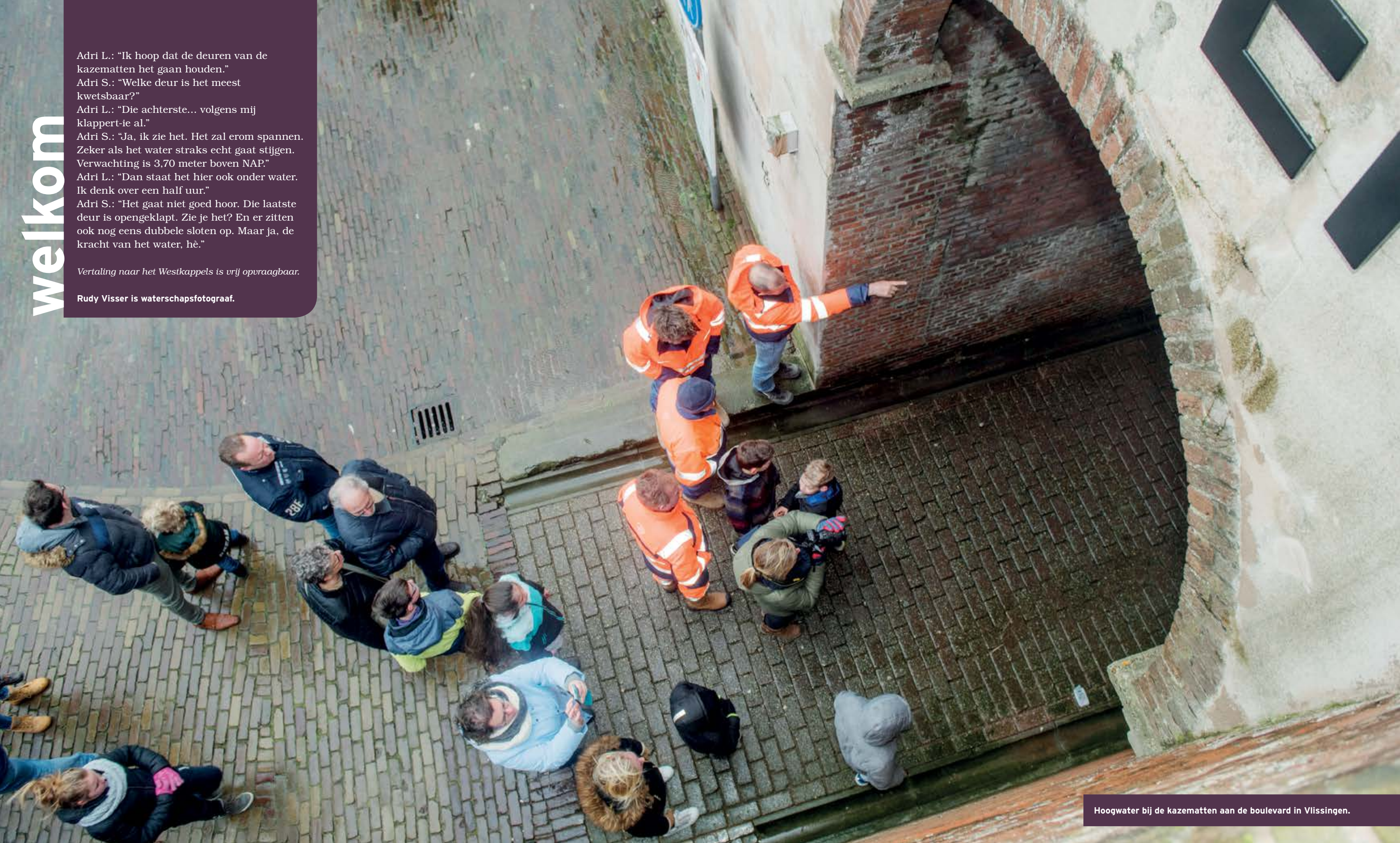
Adri S.: “Ja, ik zie het. Het zal erom spannen. Zeker als het water straks echt gaat stijgen. Verwachting is 3,70 meter boven NAP.”

Adri L.: “Dan staat het hier ook onder water. Ik denk over een half uur.”

Adri S.: “Het gaat niet goed hoor. Die laatste deur is opengeklapt. Zie je het? En er zitten ook nog eens dubbele sloten op. Maar ja, de kracht van het water, hè.”

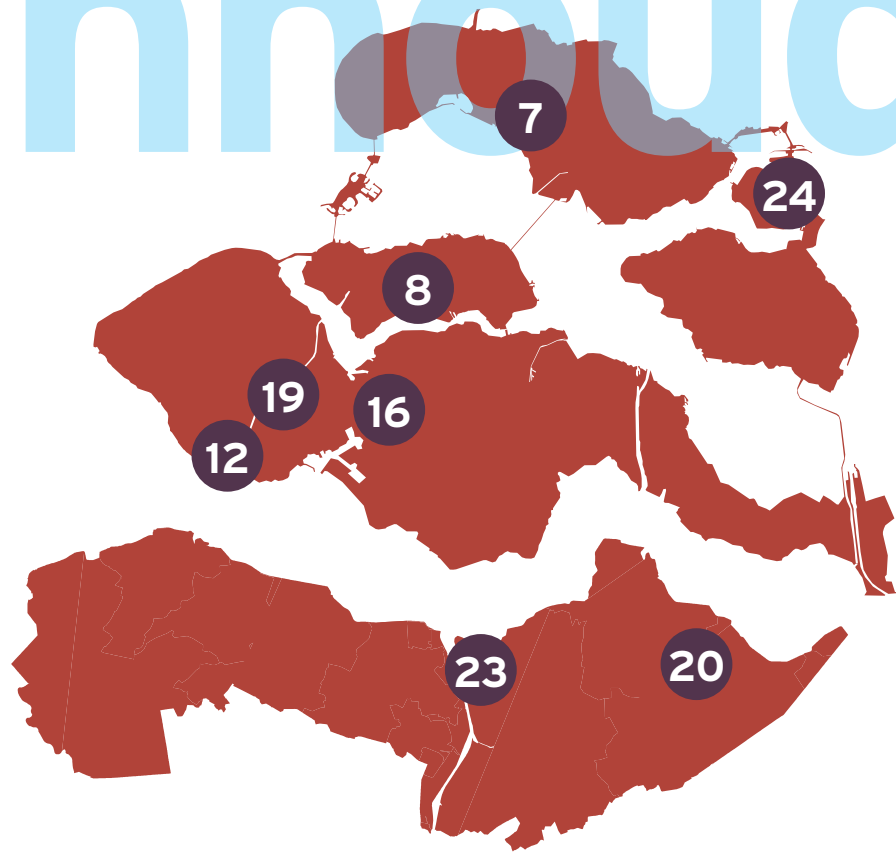
Vertaling naar het Westkappels is vrij opvraagbaar.

Rudy Visser is waterschapsfotograaf.

Hoogwater bij de kazematten aan de boulevard in Vlissingen.

inhoud

- 7 Fossielen in Prommelsluis
- 8 Slik op de weg
- 12 Zeeuwse stormjager
- 16 Achter de schermen bij Vliegveld Midden Zeeland
- 19 Vijzelgemaal Middelburg
- 20 Zeeuwse ketchup
- 23 Bijzonder gevonden: Griete
- 24 Een nieuwe slijtlaag

Het is net een gewoon tankstation: de piloot tankt zelf en rekent af in de toren. Lezer Chris van Haaften neemt een kijkje achter de schermen bij Vliegveld Midden Zeeland.

16

colofon

Scheldestromen is het tijdschrift van waterschap Scheldestromen. Iedereen die interesse heeft, kan een gratis abonnement aanvragen. Het blad verschijnt vier keer per jaar. Het volgende nummer verschijnt eind december.

Redactie: Joséphine van Belzen (JvB), Linda van Dijke (hoofd- en eindredacteur, LvD), Janneke la Gasse (JIG), Arjan Goossen (AG), Chantal de Putter (CdP), Danielle Steijn (DS) en Rudy Visser.

Overige tekstbijdragen: Sandra Minneboo.

Beeld: Bizarium (p.15 boven), FatCatPhotography (p.15 midden), Watersnoodhuis (p.15 onder) en Rudy Visser.

Opmaak: Life Design, Zierikzee.

Druk: Zalsman, Zwolle.
Oplage: 19.000

Reacties, vragen of suggesties?
Ons redactieadres:
Team Communicatie
Antwoordnummer 700,
4330 WB Middelburg
(geen postzegel nodig)
communicatie@scheldestromen.nl,
088-2461000
(lokaal tarief).

www.scheldestromen.nl/tijdschrift

facebook.com/scheldestromen

twitter.com/waterschap

instagram.com/waterschap_scheldestromen/

linkedin.com/company/waterschap-scheldestromen

Waterschap Scheldestromen

8

Op de cover: Kees de Jager, pagina 8.

Slik van de weg

Het is weer tijd om gewassen van het land te halen. Oogsten in de herfst kan voor slik op de weg zorgen. Landbouwer Kees de Jager is er helemaal op ingesteld.

12

Paul Begijn jaagt op onweersbuien.

20

Zeeuwse ketchup: alle ingrediënten komen uit de buurt.

24

Jan Heijboer let op de weg.

verder

- 6 Nieuwsberichten
- 11 Post
- 14 Buiten
- 19 In de steigers
- 23 Bijzonder gevonden

Maaien met de maai-app

Het maaien van sloten is in volle gang. Waar chauffeurs voorheen op papieren kaarten moesten aangeven waar ze gemaaid hadden, gebeurt dit nu met een zelf ontwikkelde app. Trekkerchauffeur Nico Nagelkerke had het zo onder de knie: “Het werkt super. Je zat altijd met drie kleuren stiften op zo’n grote tekening te kalken, dat werd op den duur een bende! Nu sta ik bij een sloot en kies ik op m’n tablet de maaimethode, bijvoorbeeld klepelen met of zonder bodemfrees en druk op ‘streaming.’” Op kantoor is direct te zien welke stukken gemaaid zijn en hoeveel meter dat is. Marnix van den Brande bouwde mee aan de app: “Aannemers die voor ons maaien gebruiken de app ook. Afrekening gebeurt namelijk per strekkende meter gemaaide waterloop. Dat is nu secuurder.” (LvD)

Breder fietsen bij Dishoek

In augustus zijn we met de gemeente Veere gestart met het verbeteren en verbreden van het fietspad onderlangs de duinen bij Dishoek, tussen de Kaapduinseweg en de Vroonweg. De verbreding is nodig omdat het fietsverkeer flink is toegenomen en het fietspad te smal werd. Over een lengte van 1,5 km verbreden we het pad van twee naar drie meter. Ook vervangen we het asfalt en de fundering volledig. Voordat de aannemer is gestart met de werkzaamheden is er gedetecteerd op mogelijke explosieven uit de Tweede Wereldoorlog. Walcheren is een gebied waar destijds veel vliegtuigbommen zijn gevallen. In november moet het werk gereed zijn. (CdP)

Worden wij er warm of koud van?

Afgelopen zomer was extreem warm en droog. Of we in de toekomst vaker te maken krijgen met deze droge zomers is nog lang niet zeker. De klimaatscenario's van het KNMI zijn er namelijk niet over uit. Uit de modellen blijkt dat Noord-Europa natter wordt en Zuid-Europa droger. Nederland ligt daar tussenin. Daarom kan het bij ons nog beide kanten op! In 2021 komen de nieuwe klimaatscenario's die misschien meer duidelijkheid geven. Eén ding is zeker: het wordt steeds extremer: kort hevig nat en langdurig droog. (JLG)

Stormseizoen van start

Tussen oktober en april komen de meeste stormen voor. Wat gebeurt er op zo'n moment bij het waterschap? “Bij ons gaat het niet om de windkracht, maar om de waterstanden.” Guiljam van der Schelde, afdelingshoofd Waterkeringen: “In Lelystad houdt het Watermanagementcentrum Nederland de weersverwachtingen continu in de gaten. Op basis daarvan maken ze te verwachten waterstanden.” Vanaf een verwachte waterstand van 3,10 meter boven NAP bij Vlissingen worden we 12 uur voor het hoogwater geïnformeerd. Guiljam: “Ik word als eerste gebeld. Dan zeggen ze bijvoorbeeld: ‘Bij het eerste hoogwater verwachten we een waterstand van 3,30 meter boven NAP.’ Ik beoordeel op basis van ons draaiboek of we in actie komen.” Dat kan zijn dat we medewerkers bellen om paraat te zijn of bijvoorbeeld dat we met het operationeel team bij elkaar komen en coupures sluiten. “Het kan ook zijn dat mensen thuis denken ‘het waait nu echt hard’, maar dat wij niet in actie komen. Het ligt bij ons echt aan de te verwachten waterstanden.” Wat als Guiljam zijn telefoon niet opneemt? Dan bellen ze gewoon naar nummer 2 op de lijst... (LvD)

Zelf ook de waterstanden volgen? Kijk dan op <https://waterinfo.rws.nl>

Vol leven, maar allang dood

Onlangs ontdekten we schitterende fossielen in ons poldergemaal Prommelsluis bij Kerkwerf. Fossielen zijn versteende dieren en planten, zoals overblijfsels van zee-egels, slakken, ammonieten en sponzen. Een opmerkelijke geschiedenis, verscholen in natuurstenen wandtegels en dorpels. We deden nader onderzoek met het boek ‘Kijk waar je loopt!’ van Jelle Reumer. In dat boek vestigt hij de aandacht op wat zich voor onze neus, op straat, in plaveisel, muren en gebouwen aan schitterende straatfossielen met het blote oog is waar te nemen. Voor de wandtegels in ons gemaal is gele kalksteen gebruikt uit groeves in Beieren, van ongeveer 150 miljoen jaar oud. Dit gesteente is veel toegepast in de jaren 70. De drempels in het gemaal zijn van blauwe hardsteen, Arduin. Dit is versteende zeebodem van ongeveer 330 miljoen jaar oud. Ook daar zitten fossielen in en deze zijn goed te zien na het polijsten van de steen. Er zijn drie soorten fossielen: 1) autochtone, te vinden waar de dieren en planten ooit leefden; 2) fossielen die in de ijstijden meekwamen in zwerfkeien of zijn aangevoerd door rivieren zoals de Schelde en de Maas; 3) fossielen die door de mens zijn ingevoerd als bouw materiaal. Volgens Reumer is een stad dus meer dan dood beton: ‘Die zit vol leven, ook al is het dan allang dood’. (JvB)

We verloten het boekje ‘Kijk waar je loopt!’ van Jelle Reumer. Meedingen? Mail dan voor 31 oktober 2018 naar communicatie@scheldestromen.nl of bel met 088-2461000.

Oogsttijd = kans op slik

De herfst is de periode dat veel gewassen geoogst worden. Daarbij kan slik op de waterschapswegen komen. Slik, mist en regen kunnen gevaarlijke situaties opleveren. Let dus goed op elkaar.

Stikdroog is het als we het interview met Kees doen. Al wekenlang heeft het geen druppel geregend. Suikerbieten en graan snakken naar water. En dan gaan we het hebben over slik op de weg?

Klassiek met een vleugje witlof

“Ik ben vannacht tot 3.00 uur bezig geweest op het land. Gespoten met voedingstoffen, zoals vloeibare stikstof, kali en spoorelementen. Zo probeer ik het groen van de aardappelen en de suikerbieten nog een beetje op peil te houden in deze droogte. Meer valt er niet aan te doen, we kunnen hier niet beregenen (met brak water kun je niet beregenen, red.).” Kees heeft zijn landbouwbedrijf op Noord-Beveland, in de polders rond Geersdijk. “Mét m'n vader hoor, hij werkt nog volop mee in het bedrijf.” Ze hebben 148 hectare aan grond met klassieke gewassen, zoals hij het noemt. “Aardappelen, uien, tarwe, suikerbieten en witlof. En akkerranden”, vult-ie nog snel aan. “Door de beestjes die daar op af komen, hoef ik soms een keer minder te spuiten. En het is natuurlijk ook een mooi gezicht zo langs de weg.”

Veel op de weg

Als je zoveel hectares hebt, dan liggen die meestal niet direct rond het erf. Kees: “Klopt, het land ligt twaalf kilometer uit elkaar, grofweg tussen Kamperland en Colijnsplaat. Daarom zit ik in verhouding best veel op de weg. Ik heb ook een paar percelen langs de Provincialeweg. Het is een 80-weg maar ze rijden er eerder 90 of 100 dan 60. Ik wil niet hebben dat er iemand uit de bocht vliegt. Als ik er moet rooien, zet ik de avond ervoor eerst borden en bel Martin van het waterschap of hij er ook nog een paar borden bij wil zetten. Ja, dat zeg ik niet om te slijmen hoor, maar de samenwerking met het waterschap is echt goed.”

Laat pa maar schuiven

Tijdens het oogsten staat er een 'sliktrekker' met zwaailicht klaar. “Daar zit pa op. De trekker heeft voorop een rubberen schuif en achterop een ijzeren. Na iedere vracht of iedere twee karren schuift-ie erover om het bij te houden, eerst met ijzer, daarna met rubber. Anders wordt het één dikke laag en rij je het steeds vaster. En als je het bijhoudt, verspreidt het ook minder ver over de weg. Hoogstens 100 meter vanaf de dam. Zou je er iedere keer met die karren over rijden, rij je de slik steeds

De oogst van aardappelen, uien en suikerbieten is weer begonnen. Dat er daarbij slik op de weg komt, is niet te voorkomen. Wél dat het blijft liggen. Landbouwer Kees de Jager (34) doet er alles aan om het zo goed mogelijk op te ruimen.

door Linda van Dijke

De
boer mag
GEZIEN worden

Schuiven, spuiten, borstelen...
Het is de kunst om het bij te houden!

verder, dan kan het wel over 800 meter liggen. Kijk, dan huur ik liever de buurman in om mee te rijden op het land, zodat pa kan schuiven.”

Borstelen met water

Met alleen schuiven gaat niet alle slik van de weg. Als het een beetje gaat regenen, smoren, wordt het alsnog vet en verraderlijk glad. Ook daar weten De Jagers raad mee. “We hebben een borstel voor de trekker aangeschaft en zelf een watertankje achterop gemonteerd. Borstelen met water, dat gaat het beste.” Het geheim van een schone weg is duidelijk: bijhouden! Niet wachten tot het oogsten klaar is, maar steeds tussendoor bijwerken. En nadien borstelen met water.

Weinig boze gezichten

Meestal hebben mensen begrip voor de oogsttijd. Zeker als ze zien dat de boer zijn best doet om de slik op te ruimen. Maar ook de weggebruiker moet zich aanpassen. “Soms rijden auto's als een bezetene langs. Dan denk ik 'laat even dat gas los'. Gelukkig zie ik weinig boze gezichten. Ik kan niet vliegen van het land, ik moet toch over de weg. En het is je boterham hè, ik kan niet altijd wachten tot het beter weer wordt om te rooien.”

Wees gewaarschuwd

De weggebruiker informeren met borden is verplicht, volgens de spelregels van het Regionaal Orgaan

Verkeersveiligheid (ROVZ). Geen overbodige luxe want in de nazomer zijn mensen nog niet altijd voorbereid op gladde wegen. Ko Dek van Dek Opleidingen zei hierover al eerder: “Slik is soms lastig te herkennen. Het komt vaak als verrassing. Zeker als de weg nat is en het een beetje donker is. Zijn belangrijkste tip: ‘Haal de snelheid eruit’. Snelheid doet alles. Ko: “Als je 60 kilometer per uur rijdt en je moet ineens remmen, heb je ruim 35 meter nodig voor je stil staat.” En in deze tijd - hoe goed de boer het ook heeft geprobeerd op te ruimen - een dun laagje is genoeg voor een stikgladde weg... ■

Slikborden zijn te bestellen op:

 www.ltoledenvoordeel.nl/veiligheid/modderborden/slikborden/

Melding doen van slik op de weg?

Meld slik altijd telefonisch, niet via social media of e-mail. Voor waterschapswegen belt u 088-246 1000. Als u niet weet van wie de weg is, belt u met de politie 0900-8844, zij geven de melding door aan de wegbeheerder.

inzendingen welkom:
communicatie@scheldestromen.nl

post!

‘Vorst in september, een zachte december’

Fietsroute

Blij verrast door de bijgevoegde fietsroute ‘Langs de Boorden van de Schelde’ bij het zomernummer van Scheldestromen heb ik de route meteen gereden. De auto heb ik achtergelaten op het ruime parkeerterrein van het station Kruiningen - Yerseke. Leuk dat je in die 50 km twee Scheldeoevers kunt bekijken. Ik zag dan ook nogal wat andere fietsers met deze kaart de route rijden.

F. van Buren, Terneuzen

Leuk om te horen dat u zoveel plezier beleefd aan de themaroute! De themaroute is mede mogelijk gemaakt door het waterschap, maar gemaakt door VVV Zeeland. Voor opmerkingen of suggesties over de route kunt u contact opnemen met info@vvvzeeland.nl.

Twee kantoren

Sinds vele jaren ben ik abonnee op uw kwartaaltijdschrift. Dit zeer verzorgde tijdschrift, vaak met prachtig fotowerk, lees ik met veel genoegen. Een compliment waard. Wel is mij opgevallen dat de inhoud top-down gericht is. Weliswaar vermeldt het colofon dat reacties, vragen of suggesties kunnen worden ingediend, maar de weerslag daarvan ben ik bij de inhoud nog niet tegen gekomen. Ik wil hierbij dan ook graag een voorzet geven, door een vraag te stellen aan het Dagelijks Bestuur (DB), met het verzoek deze op te nemen in Scheldestromen. Waterschap Scheldestromen kent twee hoofdkantoren: één in Middelburg en het andere in Terneuzen. Het in bedrijf houden van twee hoofdkantoren vanaf de fusie heeft zeker te maken met gevoelsargumenten vanuit Zeeuws-Vlaanderen. Daarom vergadert de Algemene Vergadering beurtelings in Middelburg en Terneuzen. Het aanhouden van twee hoofdkantoren is onnodig en brengt extra kosten met zich mee. Mijn vraag: is het DB voornemens het zogenaamde hoofdkantoor in Terneuzen “om te zetten” in een bijkantoor of steunpunt? In Middelburg is plaats genoeg, want een derde van de niet in gebruik zijnde kantoorruimte is verhuurd. Het personeel uit Terneuzen moet in ieder geval probleemloos in Middelburg terecht kunnen.

Thom Aalfs, Vlissingen

Dijkgraaf Toine Poppelaars: De situatie van 2 hoofdkantoren ligt vast in provinciale regelgeving. De ruimten in beide kantoren die we niet nodig hebben voor waterschapsmedewerkers, worden geheel onderverhuurd aan andere overheid gerelateerde organisaties. Beide kantoren zijn dus volledig bezet. We vinden het geen extra belemmering om beurtelings in Terneuzen en Middelburg te vergaderen. Om deze redenen gaan we geen initiatieven nemen om de functie van kantoor Terneuzen te wijzigen.

Brief en antwoord zijn ingekort.

Oudste boom

Een compliment voor uw tijdschrift Scheldestromen. Ik lees het altijd met veel plezier en brengt voor mij het werk van het waterschap dichterbij. In de uitgave ‘lente 2018’ was een kleine bijdrage over onze oudste bomen langs de Damse Vaart in Sluis die inmiddels ouder zijn dan 80 jaar. Ik weet er nog een, een perenboom, aan de parkeerplaats in de Hobeinsteeg te Vlissingen. Deze perenboom is van 1927 en nu 91 jaar oud. De boom heeft twee overstromingen en een oorlog overleefd. Maar zijn noodlot is beslecht want de perenval in september valt bij enkele burenen niet in goede aarde.

J. Heyse, Vlissingen

Gewoon telefoon

Zelf heb ik geen internet, facebook, Instagram, Twitter of LinkedIn, enz. Het zou mooi zijn als u bij onderwerpen direct het bestaande telefoonnummer zou plaatsen.

Naam bekend bij de redactie

Wij zijn ons ervan bewust dat niet iedereen op internet en sociale media zit. We hebben uw tip gelijk ter harte genomen: bij de buitenrubriek op pagina 14 en 15 hebben we telefoonnummers genoteerd.

De één is bang voor onweer, de ander geniet ervan. Paul Begijn (32) is Boswachter Communicatie en Beleven bij Natuurmonumenten. In zijn vrije tijd is hij stormjager. Bij onweer of storm trekt hij eropuit. Hij vindt het prachtig om buien te bestuderen en te fotograferen.

door Joséphine van Belzen

Links: Een voorjaarsbui boven 's-Heerenhoek, met koude bovenlucht en een hagelscherm. Soms een klap onweer uit zo'n type bui, een single cel. De korrelhagel van zo'n bui is ongevaarlijk. Schade door hagel ontstaat alleen bij zomerse onweersbuien met toppen tot wel 15 kilometer. De hoogte van deze bui schat Paul op zo'n 5 kilometer.

Rechts: Paul met oma's barometer aan de boulevard in Vlissingen.

die de fotogenieke plekken weet. Soms is het best lastig om goede fotolocaties te vinden, door wegen, bebouwing enzovoorts. En we moeten natuurlijk letten op onze eigen veiligheid want we willen geen schade. Daarom proberen we aan de rand van de bui te blijven om de hagelkern te ontwijken.”

Supercel

Het liefst treft Paul een supercel: “Het zwaarste type onweersbui dat kan voorkomen op aarde. Maar die zijn zeldzaam in Europa hoor. Zo'n buitengewoon zware onweersbui kan wel vijf uur leven terwijl een gewone onweersbui het maar hooguit een half uur volhoudt. De straalstroom op 10 kilometer hoogte bepaalt de soort bui. Een supercel ontstaat als er veel warmte en vocht beschikbaar is én als de windsnelheid en windrichting in de boven- en onderlaag verschillend zijn. Dan ontstaat er een roterende opwaartse luchtstroom. De warme stijgwinden die de bui in stand houden worden niet onderdrukt door de koude daalwinden. Zo'n bui geeft enorm veel neerslag, gigantische hagelstenen en zeer zware windstoten. Zulk noodweer veroorzaakte op 10 september 2011 in Zeeuws-Vlaanderen veel schade door hagelstenen tot wel 10 centimeter. Meer dan 3000 auto's werden beschadigd. Dat is natuurlijk verschrikkelijk. Maar de bui had ook een mooie kant, een fotogenieke kant.” ■

Paul vindt een lange tijd hetzelfde weer maar saai. Zoals deze zomer met steeds zonnig en warm droog weer: “Door een blokkade van hogedrukgebieden was er geen kans voor lagedrukinvloeden en dan ontstaan er geen buien.” Zijn voorkeur gaat uit naar dramatische, dreigende luchten met grote buien. En hij houdt van het 'blauwe uurtje' na zonsondergang: “Als een bui dan beschenen wordt geeft dat prachtige plaatjes.”

Bloemkool

Voor Natuurmonumenten geeft Paul weerworkshops en in zijn vrije tijd geeft hij lezingen over meteorologie. “Volken kunnen je helpen bij het voorspellen van het weer”, zegt hij enthousiast. “Mijn fascinatie voor onweersbuien is eigenlijk ontstaan uit angst. Als kind speelde ik veel buiten en vond ik bloemkoolwolken toen al prachtig. Maar bij de eerste klap onweer gooide ik m'n skelter aan de kant en ging ik binnen achter het glas naar de flitsen kijken.” Paul is uitgegroeid tot een

weerfanaat en reist met een clubje van twaalf stormjagers buien achterna. Daarvoor trekt hij de Benelux, Duitsland en Frankrijk in.

Achter de buien aan

“We kijken naar de weermodellen om in te schatten waar buien kunnen ontstaan. Soms moeten we opeens op pad. Buien zijn maximaal vijf dagen van tevoren te plannen dus we hebben een flexibele agenda. Camera, lenzen, statief, volle accu's, laptop, smartphone en opladers gaan mee. En een handdoekje voor over de camera als het regent. We letten goed op de wolken. Bollen ze op dan is dat een teken van onstabiele en de tophoogte zegt iets over de zwaarte van de bui. We rijden met auto's de bui tegemoet en kijken hoe die zich ontwikkelt. Dan benaderen we de bui vanaf de meest fotogenieke kant. Dat is meestal de zuidoostkant waar de bui contact zoekt met het land, zoals bij een windhoos. In ons groepje zit iemand die klimatologisch heel goed is en we hebben een aardrijkskundeleraar

Zeeuwse stormjager

jaagt op onweersbuien

buiten

door Sandra Minneboo

De schaal van Beaufort is vernoemd naar de Britse admiraal die de schaal bedacht voor zijn scheepslogboek. De omschrijvingen van Beaufort varieerden van Geen vertier (0 beaufort) tot Zeilen waaien uit de lijken (12 beaufort).

Win: spel Hozen en lozen

In het nieuwe typisch Hollandse spel 'Hozen en lozen' gaan spelers de strijd aan tegen het water. Lukt het om de polder droog te houden? Door de juiste tactiek, het beantwoorden van watervragen en het pompen van water naar de tegenstander is er een grote kans op winst. Onder onze lezers verloten we 3 spellen. Kans maken? Mail voor 31 oktober 2018 naar communicatie@scheldestromen.nl o.v.v. Hozen en Lozen. Geen internet? Bel dan even met ons kantoor 088-2461000, dan zetten we u op de lotingslijst.

Zeeuwse-banen-verzameling

In onze provincie is het prima wonen en werken. Zeeland heeft zelfs de laagste werkloosheid van het land én de meeste vacatures per inwoner. Op www.zeeuwsevacaturebank.nl liggen de banen 'voor het oprapen'. Handig voor degenen die een baan

zoeken of een mooie tip voor oud-Zeeuwen die graag terug willen naar die provincie waar het leven goed is.

Vuufonderdvuufstig jaer Bru

Altijd al alles willen weten over de mossel? Dan bent u in het vissersuusje van Brusea aan het goede adres (Oudestraat 23 in Bru). U maakt er kennis met de historie van de Zeeuwse visserij op schelpdieren. Van armoede naar voorspoed, van volksvoedsel naar

delicatesse. Een ontwikkeling van eeuwen. Tevens dit jaar een speciale tentoonstelling over 550 jaar Bruinisse. Tot eind september (en in de herfstvakantie) open (maandag-vrijdag van 14.00 tot 17.00 uur), 0111-481412. www.brusea.nl.

Pop-up expositie Johannes de Rijke

De van oorsprong Zeeuwse waterbouwer Johannes de Rijke realiseerde tussen 1873 en 1903 in Japan talrijke waterbouwkundige projecten en wordt daar nog steeds om geprezen in het land van de rijzende zon. Zo ontwierp hij onder meer havens voor steden als Osaka, Hiroshima en Yokohama. In de tentoonstelling 'Johannis de Rijke, van Zeeuwse polderjongen tot Japanse onderminister' kunt u kennismaken met De Rijke. De expositie is nog tot en met 15 november te bezichtigen in de 'Thuishaven', Havelaarstraat 30 in Colijnsplaat, donderdag tot en met zondag van 12.00 tot 16.00 uur.

Bizar en knotsgek in Sluis

Bizarium is een museum vol bizarre uitvindingen. Een museum over briljante uitvinders en hun grenzeloze verbeeldingskracht en hun technische vindingrijkheid. Bizarium inspireert en verrast met geniale, wetenschappelijke en knotsgekke uitvindingen.

Denk maar aan een vliegfiets, een wandelende duikboot, een haargroei helm of een zwemparaplu. Je vindt Bizarium in Sluis, Hoogstraat 35. Open vanaf woensdag tot en met zondag van 13.00 tot 18.00 uur, 0117-852808.

Slik: top 3 voor de weggebruiker

Gaat u in het najaar de polder in? Dan is de kans groot dat er slik op de weg ligt. Hoe kunt u zelf voor een veilige situatie zorgen:

1. Let goed op of er slik ligt
2. Ga terug in snelheid
3. Voorkom abrupt remmen

Volgens de biologische windschaal zijn er bij windkracht 8 nog maar weinig vogels in de lucht. Bij windkracht 9 durven alleen zwaluwen en eenden nog te vliegen. En bij windkracht 10 blijven alle vogels aan de grond.

"Mag het licht uit?"

Laat het donker donker en ontdek hoe mooi de nacht is tijdens de Nacht van de Nacht. De Nacht van de Nacht is een jaarlijks evenement georganiseerd door de Natuur- en Milieufederaties, dit jaar op 27 oktober. In de Middelburgse binnenstad gaan de lichten uit en zijn er tal van donkere activiteiten. Op Neeltje Jans kunt u meedoen aan een avondwandeling. Zie www.nachtvandenacht.nl voor alle activiteiten in uw omgeving.

Koekeloeren naar vogels

Rond de Oosterschelde kunt u op heel veel plekken vogels kijken. Om ze zonder te verstoren in het veld rustig te kunnen bekijken, zijn er op veel plekken kijkschermen, hutten en torens neergezet. Op de ontdekkkaart van Nationaal Park

Oosterschelde zijn ze te vinden (www.ontdekdeoosterschelde.nl/ontdek.htm). Een duidelijk overzicht ontstaat door eerst alle iconen uit te zetten. Klik daarna op het icoon vogelobservatiepunten en koekeloeren maar!

Unieke foto's in Watersnoodhuis

In de Voorstraat in Stavenisse is het Watersnoodhuis te vinden. Een informatiecentrum over de waternoodramp in 1953. In Stavenisse verdronken in de rampnacht 156 mensen. In het Watersnoodhuis zijn vele unieke foto's te bekijken waaronder schitterende foto's van de stroomgaten, gemaakt door de heer Regt, destijds afdelingshoofd bij het Waterschap Tholen. Een bezoekje brengen? Dat kan op woensdag (14.00 - 16.30 uur) en zaterdag (11.00 - 16.00 uur), 0166-692385. www.watersnoodhuisstavenisse.nl.

achter de schermen

Een lezer krijgt een kijkje in de keuken bij een bedrijf of gebied waar normaal geen publiek is toegestaan.

Hoe gaat het eraan toe op een vliegveld en wat komt er allemaal bij kijken? Samen met lezer Chris van Haaften (39) uit Arnhem mogen we een kijkje nemen op Vliegveld Midden Zeeland. Havenmeester Jeroen Vermue (32) legt het uit in de verkeerstoren.

door Chantal de Putter

Een havenmeester op een vliegveld

De toren valt niet echt op, maar bovenin heb je een prachtig uitzicht op het vliegveld en de omgeving. Het is een drukke middag met vliegtuigen die komen en gaan. Piloten komen aan de balie in de verkeerstoren betalen voor het gebruik van het vliegveld en het aftanken van hun vliegtuigen.

Zenuwcentrum

Lezer Chris mag plaatsnemen achter de computer van havenmeester Jeroen. Hij ziet de vluchtgegevens, verwachte landingen, windsnelheid en temperatuur. Op een ander scherm is te zien welke vliegtuigen over Zeeland vliegen. Jeroen wijst op het scherm naar een helikopter die boven Vrouwenpolder vliegt. “Deze gaat zo meteen landen met een filmploeg aan boord. De helikopter komt van de Bokalift, een gigantisch werkschip van Boskalis.” Ondertussen blijven de aanvragen van de piloten bij Jeroen binnenkomen.

Internationale alfabet

“Alpha Lima Foxtrot.” De letters vliegen met een rap tempo rond onze oren. Chris: “Hoe kun je dit verstaan? Het lijkt wel abracadabra en het praten gaat zo snel.” Jeroen zegt lachend: “Ik weet ongeveer welke vluchten ik kan verwachten want ik zie ze op mijn scherm. De

piloot meldt zijn vliegtuignummer wat ik hier op het scherm heb staan.”

Theorie is best pittig

Chris: “Wat heb je nodig qua opleiding om een klein vliegtuig te mogen besturen?” “Je moet als eerste je theorie-examen halen en dat is best pittig”, zegt Jeroen. “Om aan het vliegexamen te mogen beginnen moet je minimaal 45 vlieglessen hebben gehad.” Jeroen vliegt zelf ook en is vanmorgen nog naar Biggin Hill gevlogen, een klein vliegveld onder Londen. Daarna heeft hij nog een fotovlucht boven Zeeland gemaakt.

Walk around

“Het is ontzettend belangrijk om goed voorbereid aan je vlucht te beginnen en het onverwachte zoveel mogelijk uit te sluiten”, vertelt Jeroen. “Voor vertrek moet je verplicht een checklist doorlopen en doe je een walk around, een soort visuele inspectie rond je vliegtuig.” Chris: “Mag je ook zelf je vliegtuig onderhouden?” Jeroen: “Nee, dat mag een piloot niet zelf doen. Na elke 50 vlieguren moet er verplicht onderhoud worden uitgevoerd door een erkend onderhoudsbedrijf.” Ondertussen is de helikopter vlak voor de verkeerstoren geland en stapt de bemanning van de filmploeg

“Vanochtend ben ik nog naar Londen gevlogen.”

Vliegveld Midden Zeeland

De 1-kilometerlange baan ligt oost-west, is semi-verhard en kan vliegtuigen ontvangen tot 6.000 kg (19 personen). Vliegen is alleen toegestaan tijdens de wettelijk vastgestelde uniforme daglichtperiode. In de zomer is dat tussen 9.00 en 20.00 uur. Het gemiddeld aantal vliegbewegingen per dag is 70.

Naast: Chris is benieuwd naar wat er onder de motorkap zit.

Onder: Havenmeester Jeroen beantwoordt de binnenkomende oproepen.

in speciale overlevingspakken uit de helikopter. Toch wel indrukwekkend om dat van heel dichtbij te zien.

Chris blijft geïnteresseerd doorvragen: “Hebben jullie ook een apart noodkanaal?” Jeroen vertelt dat het vliegveld daar te klein voor is. “Als er een calamiteit is mag defensie wel gebruikmaken van het vliegveld. Ook de traumahelikopter en politiehelikopter mogen hier landen, ook ‘s nachts. Als de traumahelikopter uit Rotterdam wordt ingezet in Zeeuws-Vlaanderen, wijken ze uit naar dit vliegveld. Ze tanken hier de helikopter en blijven stand-by. Anders moeten ze eerst naar Rotterdam vliegen en nog aftanken voordat ze weer stand-by zijn.”

Vliegen met koffiestop

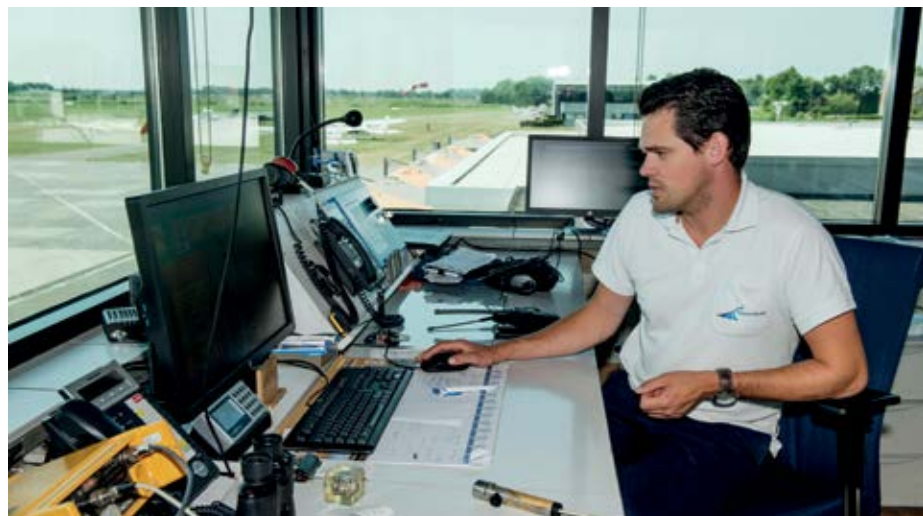
Chris: “Hoe weten jullie welke vliegtuigen er landen?” Jeroen: “Wij ontvangen de vluchtplannen vanuit Amsterdam. Als een vliegtuig is geland, is het vluchtplan gesloten. Om op te stijgen moet de piloot een nieuw vluchtplan indienen, minimaal 1 uur voor vertrek. Sommige piloten wachten in het restaurant van het vliegveld totdat ze weer toestemming hebben om te vertrekken. Zoals sommigen een rondje gaan fietsen met onderweg een koffiestop, gaan anderen een rondje vliegen.”

Neusje van de zalm

We lopen via de verkeerstoren over de landingsbaan en langs een aantal bedrijven die op het terrein zijn gevestigd. Jeroen handelt

ondertussen de vluchten af via de portofoon. Bij het onderhoudsbedrijf van het vliegveld staan een aantal vliegtuigen voor regulier onderhoud. Het lijkt wel een autogarage, maar dan voor vliegtuigen. Voor technicus Chris is het interessant om te zien welke techniek in de neus van het vliegtuig zit. Jeroen: “Je ziet op het vliegveld vooral vliegtuigen van het type Cessna, Piper, Diamond en Robin.”

Chris is danig onder de indruk van alles wat hij deze middag heeft gezien. We bedanken Jeroen voor de uitleg en het volgende vliegtuig vraagt alweer toestemming om te mogen landen. Het is een fascinerende wereld middenin de Zeeuwse polders. ■

in de steigers

Het vijzelgemaal Middelburg is te herkennen aan de drie puntige huisjes middenin het landschap. Ervoor staat een robuust blinkend hekwerk van staal. “Daarmee is het allemaal begonnen”, zegt projectleider François Bommeljé.

door Janneke la Gasse

Draaien zonder vet

“Een vijzelgemaal is simpel en doeltreffend.”

De krooshekreiniger die al het vuil in het water voor het gemaal verwijdert, moest vervangen worden. “Daarna volgden nieuwe lagers, nieuwe elektrische installatie en ga zo maar door. We pakken het in z’n geheel aan. Voorheen stond hier een grijper die het vuil uit het water greep en op de kant kwakte. Nu wordt dat allemaal automatisch op het transportbandje geladen en rolt het zo in een nog te plaatsen betonnen bak.” Ook onder het water vond een grote verandering plaats. “De vet gesmeerde onderlagers van

de vijzels hebben we vervangen door eco-lagers. Dat betekent dat er veel minder vet nodig is en dus efficiënter in onderhoud. De nieuwe eco-lager gaat zo’n 100.000 draaiuren mee. Dat lijkt me voorlopig voldoende voor een vijzel die gemiddeld 600 uur per jaar draait.”

De meest technische aanpassingen zijn gedaan. Zo is er buiten het gemaal een nieuwe schakelkast gezet. François: “De oude schakelkasten stonden in het gebouw zelf, maar met de aanpassingen voldeden we niet

meer aan de veiligheid. Er was geen ruimte meer voor een vluchtweg.”

Normaal gesproken is het een uitdaging om de klus op tijd te klaren. “Om overtollig water in het najaar te kunnen afvoeren moeten gemalen voor 1 september technisch gereed zijn. In deze droge zomer was dat een makkie”, zegt François. “Nu moeten we alleen nog de bak plaatsen voor het opvangen van vuil, nieuwe bestrating leggen en een nieuw hekwerk plaatsen.” ■

Babbelaars, Appelaere, Borselse bessenwijn; deze heerlijke Zeeuwse producten kennen we allemaal. Maar ons Zeewen staan niet stil. Ondernemers ontwikkelen steeds nieuwe producten met ingrediënten van Zeeuwse bodem. Een van die ondernemers is Patrick Keizer, oprichter van De Ketchupfabriek.

door Danielle Steijn-Laing

We brengen een bezoek aan zijn prachtige dijkwoning in Graauw. Zo'n 25 m² van zijn woning wordt tussen 8.00 en 18.00 uur aangemerkt als De Ketchupfabriek. Op andere momenten is het een ruime woonkeuken. Wat trapjes hoger bevindt zich De Ketchshop. Wat in 2013 begon als grap, is uitgegroeid tot een serieuze, duurzame, fulltime business.

Iets creatiefs

Patrick is vormgever van oorsprong en werkte in de reclamewereld. "Met de komst van internet gingen mensen steeds meer zelf doen en was er steeds minder werk voor mij. Ik kon in een hoekje gaan zitten huilen óf ik kon iets creatiefs uitproberen. Ik vond koken leuk en maakte mayonaise en mosterd. Maar mijn ketchup vond iemand zelfs lekkerder dan Heinz. Dus op een dag op een terras, onder het genot van Belgische biertjes, hebben we gebrainstormd en verzonnen we De Ketchupfabriek. Mijn doel was om meer werk te krijgen en weer terug te keren naar het vormgeven, maar nu zijn mijn vrouw en ik er hele dagen mee bezig en maken we 8.000 tot 10.000 flessen per jaar. Die lever ik persoonlijk af bij 50 winkels door heel Nederland. Ik ben hiermee officieel voedselproducent."

Alles uit de buurt

De ketchup wordt met de hand gemaakt met veel zorg voor de omgeving. Patrick: "Ik haal mijn vier basisproducten uit de directe omgeving. Mijn tomaten komen uit Westdorpe. Het zijn tweede-keus-tomaten. Als ik ze niet zou gebruiken, zouden ze worden weggegooid. Ook mijn paprika's komen uit Westdorpe. Bij de teelt van de tomaten en paprika's wordt restwarmte gebruikt. Ze worden duurzaam geteeld en de plaagbestrijding is biologisch. Mijn rode uien komen van de boer bij mij achter. Die worden niet duurzaam geteeld, maar dan kijk ik naar het aantal kilometers dat het voedsel moet afleggen voordat het bij mij is. Ten slotte komt mijn selderij uit Absdale. Dus binnen een straal van 15 kilometer vind ik al mijn basisproducten."

Geheim ingrediënt

De unieke smaak ontstaat door het gebruik van de verse ingrediënten in combinatie van kruiden en specerijen zoals gember, knoflook, zeezout, azijn, kruidnagel, dragon en laurier. De biologische knoflook kwam eerst helemaal uit China. "Dat vond ik een beetje te gek. Gelukkig heb ik het iets dichterbij huis gevonden, al komt het dan nog uit Noord-Holland. Verder gebruik ik nauwelijks zout en suiker. De meeste suiker komt uit de tomaten zelf,

Naast: Patrick heeft ook z'n eigen ketchupreceptenboekje.

Midden: Drie soorten met zorg vervaardigde ketchup.

Onder: Met zijn bus bezorgt Patrick zijn flesjes door heel Nederland.

ik voeg alleen een heel klein beetje toe voor de conservering. Mijn recept is trouwens gebaseerd op een recept van Sandy Addison uit 1801. Toen hadden ze nog geen verdikkingsmiddel en daarom gebruik ik dat ook niet”, aldus Patrick. We zijn benieuwd of er ook een geheim ingrediënt is voor zijn ketchup: “Dat moet zijn dat ik er gewoon zoveel plezier in heb.”

Inkoken, afvullen en plakken

En plezier moet je er wel in hebben als je werk zo'n grote rol speelt in je huis en leven. “Mijn dag begint om 8.00 uur met het schoonmaken van de groenten waaronder dertig kilo tomaten. Om 9.00 uur zet ik zes pannen gedurende 1,5 uur op de inductieplaten. Voor de energievoorziening hiervan, hebben we trouwens 23 zonnepanelen aangebracht. Als de pannen opstaan, heb ik even tijd voor iets anders. Daarna gaan de groenten door de passe-vite (een roerzeef) en voeg ik de kruiden toe. Van 11.00 tot 16.00 uur moet alles inkoken en kan ik allerlei zaken regelen. Vervolgens kan het afvullen van de flesjes beginnen. Aan het einde van de dag heb ik meestal ongeveer zeventig flesjes gevuld en kan mijn vrouw 's avonds de etiketten erop plakken.”

Drie soorten

De vele kookuren resulteren in drie soorten unieke ketchup. De eerste is de Ketchup Klassiek

die gewoon echt naar tomaat smaakt. De Polderketchup is gemaakt met Spaanse pepers en geïnspireerd op de eigenzinnigheid van de polder. De derde is de mosterketchup gemaakt van biologisch mosterdzaad. Patrick: “Je moet niet verwachten dat je industriegetchup eet, dat is eigenlijk heel iets anders en ook makkelijk gemaakt.”

Platvink

In De Ketchshop is ook rekening gehouden met duurzaamheid en recycling. De ouderwetse kassa is afkomstig uit een oude schoenenwinkel in Hulst en de toonbank komt uit Sint Jansteen. De kratjes waar de flesjes in passen, worden gemaakt door leerlingen van de praktijkschool in Hulst. “De flesjes hebben trouwens ook een verhaal. Ze zijn namelijk een ode aan mijn vader die vroeger als havenwerker altijd Zware Van Nelle en een zakflesje alcohol bij zich had. Het model van die flesjes, de platvink, gebruik ik voor de ketchup”, vertelt de trotse ketchupmaker.

Ook zin gekregen in pure ketchup van Zeeuwse bodem? Neem een kijkje op www.deketchupfabriek.nl of breng een bezoekje aan De Ketchshop in Graauw. Daarnaast staat Patrick op verschillende foodtruckfestivals en in mei 2019 organiseert hij zelf een foodtruckfestival in Terneuzen. ■

: bijzonder gevonden

Op de Griete

Op diverse plekken langs de Ooster- en Westerschelde vind je ze nog: haventjes die bij eb droog vallen en bij vloed weer volstromen. We noemen dit getijdenhaventjes. Het haventje bij buurtschap Griete in Terneuzen is een mooi voorbeeld.

door Arjan Goossen

Getijdenhaventjes werden aangelegd om landbouwproducten naar de overkant te transporteren. Tegenwoordig hebben ze hun economische functie verloren en worden ze gebruikt voor recreatie.

Buurtschap Griete ligt iets ten oosten van Terneuzen en is bekend vanwege het gelijknamige café. Wie de moeite neemt om er een kijkje over de dijk te nemen ziet een historisch haventje. Het is aangelegd in 1873 om de oogst die van het land kwam te transporteren naar de overkant van de Westerschelde.

De haven nam de functie over van de Poonhaven die door inpolderingen dichtslibde. De haven was rechtstreeks bereikbaar voor

paard en wagen. Er was een weegbrug om de goederen af te wegen en er konden twee kleine binnenvaartschepen afmeren. De belangrijkste goederen waren aardappels, suikerbieten en stro. In de jaren vijftig verdween de economische functie van de haven, vanwege het gebruik van vrachtverkeer.

Ooit stond er ook het directiegebouw van het calamiteuze waterschap Margarethapolders. Dit is in 1969 gesloopt vanwege de Deltawerken. Sinds 1973 is het haventje eigendom van watersportvereniging Griete. Een prachtige plek voor recreatie en een mooi stukje Zeeuwse cultuurhistorie! ■

Een splitternieuwe laag

**Jan Heijboer (49),
kantonnier Wegen**

De Langeweg bij Anna Jacobapolder op Sint Philipsland krijgt een nieuwe slijtlaag. Jan Heijboer begeleidt het werk.

De wagen met split kruipt achteruit. Jan: "Dat vergt best wat stuurmanskunst." De man achterop geeft met de schuifjes aan waar er extra split moet komen. "Ik kijk naar de hoeveelheid. We proberen niet te veel te strooien om overlast voor de weggebruiker te voorkomen. Maar ook zeker niet te weinig. Er ligt zo'n 12 kilo per m²."

"Ik heb best wat werk gehad om de

bewoners te informeren. Je ziet dat er heel wat huizen staan. Ik heb geflyerd maar omdat de asfaltploeg vertraagd was heb ik een extra briefje gemaakt met de nieuwe datum. Ook ben ik gisteravond nog even hier geweest bij boeren die aan het beregenen waren. De weg moet namelijk echt schoon zijn. Iedereen heeft goed meegewerkt, een van die boeren gaf aan via een dreef om te rijden en ook de bewoners hebben

nergens auto's geparkeerd. Dat is fijn."

Intussen rijdt de wals voorbij. "Die zorgt ervoor dat het split vastgereden wordt in de bitumen. Je kunt er nu weer direct overheen rijden, mits niet te hard natuurlijk. Over twee weken komt de zuigveegmachine om overtollig split weg te halen. Dan kan de weg er weer een jaar of tien tegen." ■